

До спеціалізованої вченої ради
Дніпровського державного
університету внутрішніх справ

ВІДСУК

кандидата – доктора юридичних наук, професора
Мозоля Станіслава Анатолійовича –
на дисертацію Ковалевського Микити Андрійовича на тему:
«Кримінологічні засади діяльності органів прокуратури України в умовах
збройного конфлікту», поданої на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та
кримінологія; кримінально-виконавче право

Актуальність теми дослідження. На підставі вивчення дисертації,
автореферату та копій публікацій здобувача Ковалевського М.А., слід зазначити
наступне.

Обрана тема відповідає спеціальності наукового пошуку та визначається,
перш за все, тим, що після початку та в ході збройної агресії російської федерації
проти України органи сектору безпеки та оборони долають безпрецедентні
виклики, на які необхідно швидко реагувати. Від швидкості, комплексності та
якості реагування на виклики залежить стан забезпечення національної безпеки
України, при цьому першочерговим завданням є забезпечення прав і свобод
людини і громадянина, а також подальший розвиток демократичної держави, в
якій панує верховенство права. Саме потенціал органів прокуратури має
пріоритетне значення для забезпечення ключових аспектів демократичної
держави, з урахуванням міжнародних стандартів щодо встановлення ціннісних
орієнтацій, організаційної культури, структури управління та законодавчого
регулювання діяльності правоохоронних органів, особливо з урахуванням
потреб правозастосовної практики.

Органами прокуратури у 2023 р. зареєстровано 138 044 злочини, що
пов'язані з агресією РФ та 119 071 воєнний злочин. Всього двоє, що загинуло
11 673 цивільні особи, 18 336 поранено; зафіксовано загибель 551 дитини і 1308

Дніпровський державний університет
внутрішніх справ
Вх. № 2545
« 17 » 9 2024 р.
Основний док. 9

поранених дітей. За період збройного конфлікту прокурорами встановлено, що примусово переміщено та депортовано понад 19 500 українських дітей.

Розпочаті провадження стосовно вчинення воєнних злочинів за фактами знищення та пошкодження 141 035 об'єктів цивільної інфраструктури. Повідомлено про підозру 472 особам за вчинення воєнних злочинів (ст. 438 КК), направлено до суду акти щодо 314 осіб, засуджено 73 особи.

Важливим напрямком діяльності органів прокуратури є запобігання сексуальному насильству, пов'язаному зі збройним конфліктом. Зокрема зафіксовано 292 таких факти, з них сексуальне насильство вчинено щодо 103 чоловіків, 189 жінок, щодо 1 хлопця та щодо 14 дівчини. Найбільша кількість випадків вчинялась в Херсонській (96), Донецькій (75) та Київській (57) областях.

Отже, очевидним є той факт, що подана на рецензування робота присвячена актуальній проблемі, розв'язання якої сприятиме подальшому удосконаленню діяльності прокуратури в умовах війни.

Про актуальність обраного напрямку дисертаційного дослідження свідчить також те, що він належить до пріоритетних у кримінології. Дисертація спрямована на подальшу реалізацію положень Закону України «Про національну безпеку України» від 21 червня 2018 року № 2469-VIII; Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 08.04.2008 року № 311/2008; рішення Ради національної безпеки і оборони України від 06.05.2015 року «Про заходи щодо посилення боротьби зі злочинністю в Україні», введеним в дію Указом Президента України від 16.06.2015 р. № 341/2015; Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019 (ціль 17); Національного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2020 р. № 1544-р (ціль 4); Стратегічного плану щодо реалізації повноважень органів прокуратури у сфері кримінального переслідування за вчинення міжнародних злочинів на

2023-2025 роки, затвердженим Генеральним прокурором 15 вересня 2023 р.: Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023-2027 роки, затвердженого Указом Президента України від 11.05.2023 № 73/2023.

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, які сформульовані в дисертації, підтверджений теоретичною та методологічною базою дослідження, критичним аналізом та узагальненням наукових праць, комплексним аналізом законодавства й міжнародної практики в цій сфері.

Правильне і чітке визначення об'єкта та предмета дослідження дозволило дисертанту зробити свою наукову ідею цілісною, обґрунтованою, донести до наукової громадськості власні ідеї та пропозиції, а також уникнути формалізму та зробити дисертацію вагомим внеском у кримінологічну науку.

Крім того, під час дослідження було використано широкий спектр загальнофілософських, загальнонаукових, логічних і спеціально-юридичних методів і прийомів наукового пізнання, застосування яких дозволило всебічно проаналізувати предмет дослідження. Усі вони застосовувались у взаємозв'язку та взаємодії, відповідно до поставленої мети й завдань, об'єкта і предмета дослідження.

Обґрунтованість висновків та рекомендацій дисертаційного дослідження підтверджується наявністю інформації про можливе впровадження результатів дослідження в:

правотворчості – для вдосконалення законодавства нормативного закріплення засад кримінологічної діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту;

правозастосовчій діяльності – для підвищення ефективності кримінологічної діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту;

освітньому процесі – положення та висновки дисертації можуть бути використані при викладанні навчальних дисциплін «Кримінологія», «Запобігання кримінальним правопорушенням Національною поліцією»

«Актуальні проблеми кримінології» та ін.:

науково-дослідній роботі – для подальших досліджень у кримінологічній галузі, зокрема щодо дослідження детермінант злочинності в умовах збройного конфлікту, заходів запобігання та протидії кримінальним правопорушенням, обумовленим збройною агресією.

Питання, які розглядаються в дисертації, розкрито на належному методологічному рівні. Зокрема, проаналізовано широкий спектр вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з окресленої проблематики, що свідчить про поглиблений аналіз порушеної в дослідженні проблеми. Крім того, автор вивчив і проаналізував значний обсяг літератури з цього питання, що свідчить про спробу синтезувати поряд із загальноприйнятими поняттями новітні підходи до розуміння проблеми захисту людини та суспільства від збройної агресії.

З аналізу дисертації видно, що під час проведеного дослідження було використано не лише юридичну літературу, а й цінний емпіричний матеріал, що дозволило дисертанту досягти високого ступеня обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Очевидно, що автор, працюючи над написанням дисертації, дотримувався процедури систематизації наукової літератури під час її аналізу.

На мою думку, дисертант досить вдало визначив мету дисертаційного дослідження – з'ясування кримінологічних аспектів діяльності органів прокуратури України в умовах збройного конфлікту та формулювання, на цій основі, пропозицій з удосконалення законодавства та практики його застосування.

У процесі дослідження дисертант не абстрагувався в наукову розробку проблеми, а поставив конкретні та чіткі завдання, у зв'язку з чим дисертація отримала цікавий та корисний напрям не лише в науковому руслі, що дозволило одержати практичні результати, сформулювати корисні для практичного застосування висновки.

Аналіз рецензованої дисертації дає змогу стверджувати, що в результаті проведеного дослідження автор досягнув визначеної мети й виконав поставлені

завдання. Причому сформульовані висновки та пропозиції є досить аргументованими й оригінальними, відповідають вимогам сьогодення та можуть бути застосовані на практиці.

Структура дисертації добре продумана і відповідає тим завданням, які окреслив перед собою автор. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, що включають сім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатку. Повний обсяг дисертації становить 194 сторінки, з яких: 160 – основний текст, 2 – додатки, 19 – список використаних джерел (158 найменувань).

У *вступі* обгрунтовано актуальність обраної теми, потребу її наукового розроблення, наведено відомості про мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, методи дослідження, вказано на його новизну, практичне значення, відзначено дані про апробацію результатів дослідження, наявні публікації.

Зміст *розділу 1* розкриває стан наукової розробленості кримінологічних засад діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту. Понятійно-категоріальний апарат та методологію дослідження кримінологічних засад діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту.

Розділ 2 присвячено дослідженню правовому регулюванню та організації запобіжної діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту.

У *розділі 3* автор розглядає запобіжну діяльність органів прокуратури в умовах збройного конфлікту.

У висновках за результатами дослідження загалом сформульовано низку положень теоретико-методологічного характеру, а також пропозиції і рекомендації, що мають вагоме значення для вдосконалення положень кримінологічної науки.

Таким чином, структурно дослідження побудовано логічно, розділи і підрозділи пов'язані між собою. Обрана структура дисертації дозволила автору продемонструвати гідний рівень знань з кримінології, ґрунтовно проаналізувати як положення нормативно-правових актів щодо кримінологічних засад діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту, так і погляди

науковців з проблематики дослідження. Під час розподілу розділів основного тексту на підрозділи автор дотримувався правил пропорційності та взаємовиключення. Дисертант послідовно виклав матеріал, здебільшого правильно співвідносячи загальнотеоретичні та практичні питання, сформулював необхідні наукові висновки та дефініції.

Мета і завдання, визначені автором у вступі, відповідають змісту дослідження та загальним висновкам, а всі висновки та рекомендації обґрунтовані провідною ідеєю розробки кримінологічних засад діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту.

Також привертає увагу стиль, яким написано роботу: він означений послідовністю та ясністю аргументування думок. Деякі досить складні теоретичні положення дисертації сформульовано зрозумілою мовою, та викладені без зайвих ускладнень.

Загалом на сторінках дисертації автору вдалося розгорнути цікаву дискусію, використавши широкий спектр вітчизняних і зарубіжних науково-теоретичних та монографічних робіт з різних галузей наукових знань, що свідчить про поглиблений аналіз актуалізованої проблеми.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Наукова новизна праці полягає в тому, що за характером і змістом розглянутих питань дисертація є одним з перших комплексним монографічним дослідженням в Україні, яке присвячене вирішенню теоретичних та практичних проблем кримінологічних засад діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту. У результаті здійсненого дослідження сформульовано низку наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем.

У роботі враховано положення як національного, так і міжнародного законодавства, проаналізовано теоретичний матеріал, що стосується тематики роботи. Це дало змогу виробити новий підхід до дослідження значної кількості проблем, якими означена протидія злочинності в умовах війни.

Переважає більшість положень, винесених автором на захист і висновків

є новими або містять значну частку новизни. Зокрема, дисертантом уперше запропоновано кримінологічними засадами діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту розуміти основоположні принципи, ідеї, якими керуються органи прокуратури під час виконання функцій та реалізації своїх повноважень в період збройного конфлікту щодо здійснення впливу на злочинність (та окремі кримінальні правопорушення), її детермінанти, а також чинники, які впливають на формування особи злочинця, факторів впливу на вкритимість жертви, а також здійснення заходів запобігання злочинності.

Тобто роботі притаманна наукова новизна, порушено низку невисвітлених вітчизняною юридичною наукою проблем, розв'язання яких дозволить більш ефективно протидіяти злочинності.

У висновках дисертації на підставі узагальнення основних положень проведеного дослідження проблеми, сформульовано висновки, пропозиції та рекомендації.

Таким чином, є всі підстави стверджувати, що висновки дисертації є цілісними, логічними та обгрунтованими, відповідають меті та завданням дослідження, містять важливі теоретичні положення щодо теорії та практики діяльності прокуратури в умовах війни.

Повнота викладених наукових результатів в опублікованих працях здобувача.

За темою дисертації опубліковано сім праць, чотири статті у виданнях включених до переліку наукових фахових видань України, одна стаття у періодичному науковому виданні іншої держави за профілем дисертації, дві тези доповідей.

Перелік наукових праць здобувача й аналіз їхнього змісту засвідчують, що наукові результати, висновки та рекомендації дисертаційного дослідження досить повно викладено у вітчизняних наукових фахових виданнях, пройшли апробацію на різних науково-практичних конференціях.

Водночас, аналізуючи сильні сторони даної дисертаційної роботи, варто звернути увагу на певні її положення, які мають дискусійний

характер, потребують додаткової аргументації, обґрунтування чи роз'яснення здобувачем під час публічного захисту. Серед них такі:

1. Назва 1 розділу дисертації «Кримінологічні засади діяльності органів прокуратури в умовах збройного конфлікту», що повністю є співзвучним із темою дисертації і є не зовсім доречним у роботах такого рівня. Маю надію, що при підготовці монографії таких неточностей допущено не буде.

2. Характеризуючи стан дослідження в кримінологічній науці, автор чомусь обмежився лише вітчизняними науковцями. Мною у дисертації виявлено лише декілька англомовних джерел, що може свідчити про неовні досягнення діяльності прокуратури тих країн світу, які діють або діють в умовах збройного конфлікту.

3. Автор у вступі задекларував досить потужну емпіричну базу, результати вивчення якої використовуються у дисертації. Так, наприклад, на с. 125-126 дисертації у табличному вигляді наведено дані щодо стану запобігання найбільш поширених кримінальних правопорушень, які вчиняються в умовах збройного конфлікту, зокрема кримінальних правопорушень проти міжнародного миру, безпеки людства та міжнародного правопорядку. На мою думку, ці дані мають міститися у додатках до дисертації разом з іншими оригінальними матеріалами, проте додатки обмежені лише переліком наукових праць.

4. Одним із завдань дослідження автор проголосив аналіз досвіду зарубіжних країн у здійсненні кримінологічної діяльності органами прокуратури, що ним і зроблено у підрозділі 3.2 дисертації. Разом із тим, для мене залишилися не до кінця зрозумілими критерії обрання певної країни для вивчення досвіду діяльності її прокуратури. Для повноти дослідження доречно було б опрацювати та дослідити досвід функціонування прокуратури Ізраїлю, Хорватії тощо. Правоохоронні органи цих країн точно мають досвід діяльності в умовах збройного конфлікту.

Підеумовуючи викладене, слід зазначити, що наведені вище критичні зауваження та рекомендації стосуються дискусійних питань, певної неповноти та непослідовності розгляду окремих положень дисертації і не впливають на

загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження, яке має науково-теоретичне і практичне значення, містить наукові висновки, нові підходи до вирішення конкретного наукового завдання щодо наукової розробки рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності запобігання кримінальним правопорушенням в умовах збройного конфлікту.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Аналіз тексту дисертації свідчить про відсутність порушення автором вимог академічної доброчесності. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Зокрема, у рецензованій праці не виявлено ознак академічного плагиату, самоплагиату, фабрикації, фальсифікації.

Викладені в дисертації рекомендації та конкретні пропозиції щодо удосконалення чинного законодавства України є теоретично обґрунтованими та аргументованими, хоча і досить дискусійними.

Висновки та рекомендації, отримані під час дослідження, мають важливе практичне й теоретичне значення для кримінологічної науки.

Основні положення дисертації з належним ступенем повноти були відображені автором у наукових статтях, підготовлених та опублікованих автором дисертації, кількість і якість яких відповідає вимогам щодо публікації, зарахованих за темою дисертації.

Тема дисертації є актуальною, сформульовані автором висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для кримінально-правової науки, але й для правозастосовної практики.

Таким чином, дисертація, представлена Ковалевським Микитом Андрійовичем є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отримані нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення

наукового завдання, то має істотне значення для розвитку української кримінології та правозастосування.

У підсумку слід зазначити, що дисертаційне дослідження на тему «Кримінологічні засади діяльності органів прокуратури України в умовах збройного конфлікту» є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить наукові положення та науково обґрунтовані результати, що розв'язують важливе науково-прикладне завдання.

Виходячи з викладеного, на основі вивчення дисертації та наукових праць, опублікованих по темі дисертації, слід зробити висновок, що рецензована дисертація відповідає вимогам Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її автор заслуговує на основі публічного захисту на присудження йому наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 кримінальне право та кримінологія; кримінально виконавче право.

Офіційний опонент –

**проректор
Львівського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор**

Станіслав МОЗОБЬ